

Nu nog een woord over Herman en Henriette. Herman is materialist geworden het is vreeselijk. Alsof hij bij zijn vertrek een voorgevoel had, dat zoo iets gebeuren kon, heeft hij gevraagd en er op aangedrongen, dat ik hem toch met mijne lessen [7] en raadgevingen volgen zou. Ik wenschte, dat ik al mijne plichten vervuld had zoo als ik dezen vervuld heb. Toen zijne afwijking mij kenbaar werd, was het een steunsel voor mijnen hoop, dat hij openhartig bleef en mij daardoor gelegenheid gaf om op hem te werken. Maar ik vorderde niet met hem. Het werd erger en erger. Eindelijk werden zijne redekavelingen zoo verward en onbekoofd, dat ik 1 februari a[nn]i p[raeterit]i hem tot een bepaalde verklaring op eenige capitale stukken opriep en nadrukkelijk rekenschap afvroeg. Dit mijn schrijven is nooit beantwoord geworden, in weerwil van mijne herhaalde aannemingen. Nu wil ik wel aannemen, dat omstandigheden veel hebben toegebracht om dit moeielijk voor hem te maken, doch het pertinente stilzwijgen dat hij behoudt doet al te zeer vrezen, dat de oorzaak voornamelijk in geest en hart zal liggen. Toch geef ik het niet op om hem weder en wederom aan boord te klampen en moge God mij wijsheid geven om dit op de beste wijze te doen. Och, dat ik nog eens met den vader uit de gelijkenis mocht kunnen zeggen 'deze mijn zoon was dood en is weder levend geworden – hij was verloren en is gevonden', anders ach mijn pen weigert het bijna het te zeggen, anders, kan ik het niet meer een mijner vurigste wenschen noemen mijnen Herman nog eens terug te zien. Ach, hoe ongelukkig.

Ook aan Henriette blijf ik arbeiden en met betere hoop. Hoever ook hare vrijzinnige denkbeelden gaan. Zooveel is mij gebleken, dat zij aan God en eeuwig leven, aan deugd en vroomheid vasthoudt. Hare onlangs afgelegde ootmoedige belijdenis van schuld en vertrouwen op Gods genade is mij hiervoor een kostbaar onderpand. Nog altijd kan ik van hart tot hart met haar spreken en blijft de weg voor mij open, om te doen wat ik kan. Kan ik niet alles verkrijgen, daarom wil ik het mindere niet verachten noch prijsgeven. Haar man is zeker geavanceerd liberaal en dit zal niet zonder invloed op haar blijven. Ook is hij in zedelijk opzicht schuldig, meer dan zij. Maar dat zijn karakter [8] au fond en principieel onzedelijk, lichtzinnig zijn zou, dit is *en* met het getuigenis van Henriette *en* met zijn brief, waarin hij ons zijne huwelijks-intentie bekend maakte, te zeer in strijd dan dat ik het vooralsnog kan aannemen, hoewel ik ook niet volkomen gerust ben na uwe mededeelingen. Wat kunnen er op het menschelijk leven, en op den ouderdom vooral, nevelen rusten.

Als ge mij vroeger of later weder schrijft, och, neem dan een wat grove pen en wat zwarte inkt. Tot mijne treurige ervaringen behoort ook dat mijne oogen veel zijn achteruitgegaan en dit schijnt met geen hooger bril-nummer verholpen te kunnen worden. Deze laatste ontdekking deed ik verleden maanden en zij sloeg mij diep ter neder. Lezen is nagenoeg het eenige wat ik doen kan! Ik ben eenigzins opgebeurd door het vinden van een leesglas, dat b.v. een heelen regel van den Standaard omvat en nog al helpt met het gebruik van bril. Toch moet ik den Standaard meer overloopen dan geregeld doorlezen. Als ge mij helpen kunt aan een duidelijk grieksch N.[ieuwe] T.[estament], goed papier en zwarte, niet te kleine letter, zal ik u zeer dankbaar zijn. Ik zal er trouw gebruik van maken.

Moeder is weken lang aan het sukkelen. Zij heeft weder haar slijmhoest gehad. Deze is merkkelijk geminderd. Maar in weerwil dat zij eieren, portwijn en gr[oen]landsch[?] mos⁹¹ gebruikt, blijft zij zwak en slap. De reden zal wel in de ouderdom liggen, dat zij van een ontvangen stoot zich moeielijk herstelt. Kunt

91. Waarschijnlijk bedoeld: Iers mos, als huismiddel tegen hoest.